

Jan II van Avesnes: 1247 - Valenciennes, 22 augustus 1304

Jan II van Avesnes, was als Jan I van Avesnes graaf van Henegouwen van 1280 tot 1304 en als Jan II van Avesnes graaf van Holland en Zeeland van 1299 tot 1304.

Graaf van Henegouwen

Periode: 1280-1304

Voorganger: Margaretha I van Vlaanderen

Opvolger: Willem I de Goede

Graaf van Holland en Zeeland

Periode: 1299-1304

Voorganger: Jan I van Holland

Opvolger: Willem III de Goede

Jan was de oudste zoon van Jan van Avesnes (zoon van Margaretha van Constantinopel) en Aleid van Holland (dochter van graaf Floris IV van Holland). Zijn vader Jan en Margaretha hadden een lange strijd gevoerd over de verdeling van de goederen van Margaretha. Daaruit volgde dat vader Jan Henegouwen zou erven, maar omdat hij voor Margaretha overleed, ging dit recht over op Jan II. Jan II sloot voor alle zekerheid in 1272 een verbond met zijn neef Floris V van Holland tegen Margaretha.

Floris V van Holland

Daarmee werd het verbond van hun vaders voortgezet. Koning Rudolf van het Heilige Roomse Rijk, erkende Jans rechten in 1275. In 1277 wees Rudolf Jan bovendien aan als erfgenaam van Floris, indien die kinderloos zou overlijden. In februari 1280 volgde hij Margaretha op in Henegouwen, die het graafschap Vlaanderen reeds in 1278 had afgestaan aan haar zoon uit haar tweede huwelijk, Gwijde van Dampierre.

Gwijde van Dampierre

Jan I hervatte meteen de strijd van zijn vader om Rijks-Vlaanderen. Om de oorlog te financieren hief hij hoge belastingen en nam hij ook kerkelijke bezittingen in beslag. De stad Valencijs kwam daarom in opstand tegen Jan. Zijn eigen broer, Willem, bisschop van Kamerijk, bestrafte Jan door een interdict over Henegouwen uit te spreken. Jan moest de oorlog tegen Vlaanderen daardoor beëindigen, zonder dat een van de partijen de overwinning had behaald. Valencijs stelde zich echter onder de bescherming van koning Filips IV van Frankrijk.

Filips IV van Frankrijk

In 1295 kwam het tot besprekingen tussen Jan, Filips en Floris over een gezamenlijke aanpak van Vlaanderen. Deze politiek werd echter verstoord toen Floris in 1296 werd vermoord. Filips en Jan kwamen in 1296 wel tot een regeling met Valencijs, waardoor Jan het gezag over de stad weer terug kon krijgen. Toen op 1 augustus 1299 Wolfert I van Borselen, regent van Holland en schoonzoon van Jan, werd vermoord, riepen Dordrecht en de andere steden van Holland Jan te hulp. Het zal een onbewijsbaar vermoeden blijven dat achter deze daad Henegouwse agenten zaten. Jan kocht de loyaliteit van Dordrecht met de verlening van het stapelrecht. Hij nam de regering in handen en werd op 27 oktober officieel door de vijftienjarige graaf Jan I van Holland tot "ruwaard" benoemd voor de duur van vijf jaar.

Jan I van Holland

Twee weken later stierf de jonge graaf, officieel aan dysenterie, maar er deden natuurlijk ook kwade geruchten de ronde. Jan was zijn erfgenaam en werd in 1299 graaf van Holland. Voortaan was Holland in een personele unie met Henegouwen verenigd. De Duitse koning Albrecht I meende zich met de opvolging te moeten bemoeien: hij riep de onderdanen van de graaf op hun trouw aan Jan op te zeggen. Hij ging daarvoor naar Nijmegen, maar toen daar een Hollands leger naderde, zette hij zich op sienen peerde ende reet te lande, al dat hi mochte (augustus 1300).

Omdat Filips grote delen van Vlaanderen had bezet, kon Jan in 1301 eenvoudig de Vlaamsgezinde adelsfractie in Zeeland onderwerpen. Ook kon hij in dat jaar zonder problemen zijn broer Gwijde van Avesnes tot bisschop van Utrecht laten benoemen, maar na de Guldensporenslag had Vlaanderen weer het initiatief.

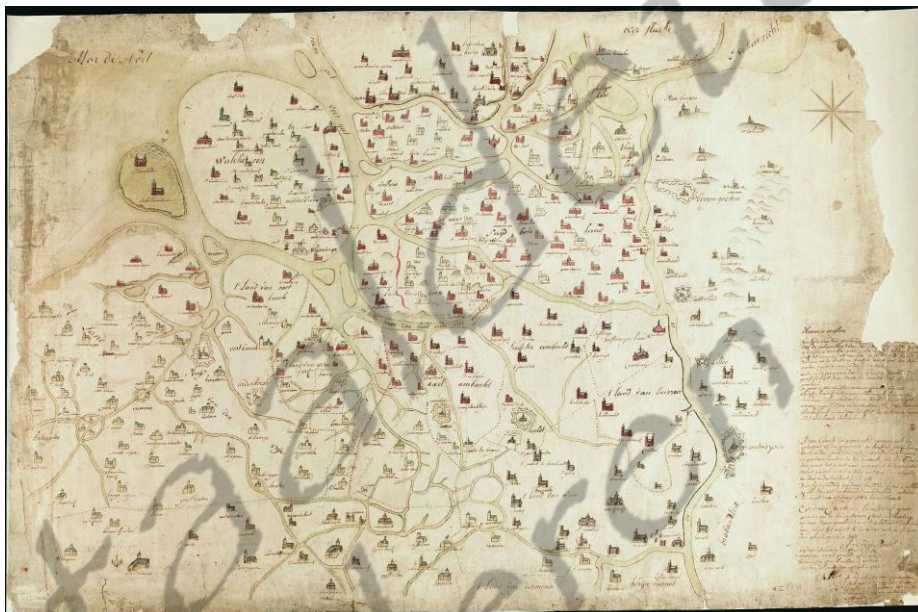
Het gehavende gezicht op de graftombe van Gwijde van Avesnes in de Domkerk te Utrecht

In 1303 viel een Vlaams leger Zeeland binnen en in maart 1304 versloegen de Vlamingen onder Gwijde van Namen Jans zoon Willem op Duiveland. Bisschop Gwijde van Utrecht werd gevangengenomen en in Utrecht volgde een anti-Hollandse reactie. Holland en Zeeland zelf vielen grotendeels in handen van Gwijde van Namen of van Jan II van Brabant, die zich bij de aanvallers had gevoegd.

Jan II van Brabant

Diezelfde zomer keerden de kansen. Op 11 augustus werd Gwijde van Namen definitief verslagen in de Slag bij Zierikzee door een Hollands-Franse vloot onder leiding van Reinier Grimaldi. Toen Jan overleed was zijn gezag in Holland en Zeeland vrijwel geheel hersteld.

Zeeland en Vlaanderen rond 1300

Reinier Grimaldi

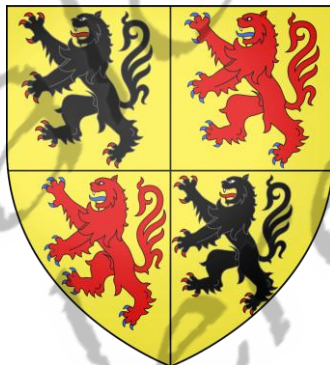
Jan trouwde in 1270 met Filippa van Luxemburg. Het echtpaar kreeg de volgende kinderen:

- Jan, graaf van Oostervant, ook Jan zonder Genade genoemd, gesneuveld aan Franse zijde tijdens de Guldensporenslag op 11 juli 1302, verloofd met Blanche van Frankrijk (1278-1305)

- Hendrik (ovl. 1303), kanunnik in Kamerijk
- Margaretha (ovl. 19 oktober 1342, begraven te Valenciën), getrouwd met Robert II van Artesië (zijn derde huwelijk)
- Alix (ovl. 26 oktober 1317), getrouwd met Roger Bigod, 5e graaf van Norfolk
- Isabella, (ovl. december 1305), getrouwd met Raoul van Clermont, heer van Nesle
- Johanna, non in de abdij van Fontenelle
- Willem, opvolger van zijn vader in Henegouwen en Holland
- Jan, getrouwd met Margaretha, gravin van Soissons
- Walram
- Maria (1280–1354), getrouwd met hertog Lodewijk I van Bourbon
- Simon
- Mathilde, abdis van de abdij van Nijvel

Jan had daarnaast ook een aantal buitenechtelijke kinderen:

- Simon (ovl. 1356), heer van Bruyelle
- Hendrik
- Aleid, getrouwd met Wolfert II van Borselen, daarna met Otto III van Buren uit het Huis Buren
- Ida

Wapen van Jan als graaf van Henegouwen en Holland. Blazoën: Gevierendeeld (in kwarten), I en IV Van goud met een klimmende leeuw van sabel, getongd en genageld van keel; II en III Van goud met een klimmende leeuw van keel, getongd en genageld van azuur.